

۱۳۸۰.۰۲.
۹۴,۱۲,۵

حقوق اقتصادی

دکتر عباس قاسمی حامد

استاد دانشکده حقوق

دانشگاه شهید بهشتی

چاپ نخست - زمستان ۱۳۹۴

انتشارات دراک

کد کتاب: ۳۱۸

قاسمی حامد، عباس، ۱۳۳۶ -
حقوق اقتصادی / عباس قاسمی حامد - تهران: انتشارات دراک، ۱۳۹۴.
۵۳۰ ص.

ISBN: 978-964-2888-48-1

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
پشت جلد به فرانسه:

Abbas Ghasemi Hamed:
Droit économique
Première édition, 2016
Derak Pub.

حقوق اقتصادی - مقاله ها و خطابه ها
۳۹۴ ۲۷ ح ۴۸۷ K
۴۰/۱۱
۴۰۸۷۹۹۹

انتشارات دراک

حقوق اقتصادی

دکتر عباس قاسمی حامد

استاد دانشگاه حقوق دانشگاه شهید بهشتی

چاپ نخست در استان ۱۳۹۴

شماره ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۸-۳۸-۱

حق چاپ و نشر محفوظ و مخصوص انتشارات دراک است

دفتر مرکزی: تهران، خیابان دکتر شریعتی، ضلع جنوب غربی پل سیدخندان، خیابان میرمطهری، ساختمان ۱۱۰، طبقه سوم، واحد ۱۲ تلفن: ۸۸۵۱۹۰۹۱، دورنویس: ۸۸۷۳۳۱۹۳	دفتر بخش شهرستان ها و سفارش: ساختمان دفتر مرکزی، طبقه چهارم، واحد ۱۴ تلفن: ۱۵۱۹۰۹۱، (شمار خط)
--	--

جایگاه پخش و فروش تهران: ضلع شمال غربی پل سیدخندان، خیابان ارسباران،
پایین تر از فرهنگ سرا، کوچه عطار، کوچه چلچله، پلاک ۲۶، همکف:
تلفن: ۲۲۸۸۷۰۷۶-۷، ۲۲۸۶۴۴۰۷

www.derakpub.com
info@derakpub.com
shams@derakpub.com

علايم اختصارى

۱- فارسى

بدون ذکر تاريخ انتشار	بى تا
جلد	ج
رجوع كنيد	ز.ك.
شماره	ن.
صفحه	ص.
صفحات	صص.
قانون مدنى ايرانى	ق.م.
هجري شمسى	ه.ش.
هجري قمرى	ه.ق.
تقويم	ق.
قانون مسئوليت مدنى	ق.م.م.

۲- فرانسه

Art. : Article.

Bull. civ. : Bulletin des arrêts des chambres civiles de la Cour de cassation.

Bull. crim. : Bulletin des arrêts de La chambre criminelle de la Cour de cassation.

Cass. civ. : Cour de cassation, chambre civile.

Cass. com. : Cour de cassation, chambre commerciale.

Cass. soc. : Cour de cassation, chambre sociale.

C. assur. : Code des assurances.

CCA : commission des clauses abusives.

Chron. : Chronique.

D. : Recueil Dalloz.

D. A. : Recueil analytique Dalloz.

- D. Affaires:** Dalloz Affaires.
Ibid. : Au même endroit.
In. : Dans.
Ed. : Edition
Gaz. Pal. : Recueil Gazette du Palais.
Gaz. tr. : Recueil Gazette des tribunaux.
I.R. : Informations rapides.
J.CI. civ. : Juris-Classeur civil.
J.CI. com. : Juris-Classeur commercial.
JCP éd. G. : Juris-Classeur périodique édition générale.
J. O. : Journal officiel de la république française
J.P. : Jurisprudence.
L.G.D.J. : Librairie générale de droit et de jurisprudence.
Littec. : Librairie Technique.
Loc. cit. : A l'endroit cité. (Loco citato).
N. : Numéro.
Obs. : Observations.
Op. cit. : Ouvrage précité. (Opus citatus).
P. : Page.
P.U.F. : Presse Universitaire de France.
Rap. Préc. : Rapport précité.
Rép. Civ. : Répertoire de droit civil Dalloz.
Rép. Com. : Répertoire de droit commercial Dalloz.
Rép. Not. Defrénois. : Répertoire du notariat Defrénois.
Récr. Dir. : Revue critique de droit international privé.
Rev. Ju. de l'Ouest : Revue Judiciaire de l'Ouest. (après 1988
 Revue Juridique de l'Ouest).
RTD civ. : Revue trimestrielle de droit civil.
RTD com. : Revue trimestrielle de droit commercial.
S. : Suivant.
Somm. : Sommaires.
Supra. : Ci-dessus.
T. : Tome.

Th. : *Thèse de doctorat.*

Th. préc. : *Thèse précitée.*

V. : *Voir.*

Vol. : *Volume.*

www.ketab.ir

فهرست

- ۴ علایم اختصاری
- ۹ مقدمه
- ۱۷ ۱. حقوق اقتصادی
- م. موری اجمالی بر نظریه تعهد به دادن اطلاعات در قرارداد از دیدگاه
- ۴۷ حقوق فرانسه
- ۸۹ ۳. معرف حقوق مصرف کننده با مقدمه‌ای از مترجم
- ۱۱۳ ۴. راه حل حقوق فرانسه در مقابله با شروط تحمیلی در قراردادها
- ۵. حسن نیت در قرارداد، بنای تعهد به درستکاری و تعهد به همکاری
- ۱۴۱ در حقوق فرانسه
- ۱۸۵ ۶. متخصص، متعهد ارائه اطلاعات به مصرف کننده در حقوق فرانسه
- ۷. پیش گیری از ورود خسارت به مصرف کننده کالای معیوب یا
- ۲۰۹ خطرناک در قوانین و مقررات جاری
- ۲۴۹ ۸. مصرف کننده، نیازمند حمایت
- ۲۷۱ ۹. استفاده از اطلاعات نهانی در بازار اوراق بهادار
- ۳۰۱ ۱۰. اطلاع رسانی پیش قراردادی
- ۳۴۹ ۱۱. آسیب رسانی به مصرف کننده در بازار رقابتی
- ۱۲. مسئولیت خسارت وارده به مصرف کننده کالای معیوب یا خطا
- ۳۷۷ در قوانین و مقررات جاری
- ۱۳. قواعد حاکم بر فعالیت سرمایه گذار خارجی در بازار سرمایه کشور
- ۴۰۷ ۱۴. دعوای گروهی و تاثیر آن در حمایت از حقوق مصرف کننده
- ۱۵. غیر حرفه‌ای؛ متعهد ارائه اطلاعات در حقوق فرانسه
- ۵۰۷ ۱۵. غیر حرفه‌ای؛ متعهد ارائه اطلاعات در حقوق فرانسه

مقدمه

ارتباط حقوق و اقتصاد سابقه دیرینه دارد. در قانون حمورابی بابلیها (که حدود ۲۰۰۰ سال قبل از میلاد مسیح تدوین یافته)، عناوین اقتصادی مانند بهره و دستمزد به چشم می‌خورد. حقوق و اقتصاد، دو شاخه مستقل و مهم علوم اجتماعی هستند. این دو دانش بشری، علیرغم برخورداری از استقلال، برای برقراری نظم، اجرای عدالت و ایجاد تعادل در روابط اجتماعی، هم‌راهِ به یکدیگر نیازمند و مرتبط بوده‌اند. در دنیای اقتصادی امروز، ضرورت وجه این ارتباط از اهمیت ویژه‌ای برخوردار گردیده است.

با به‌کارگیری اصول و قواعد حقوقی، زمینه قانون‌مند شدن موضوعات مهم اقتصادی نظیر: قیمت کالا و خدمات، سرمایه‌گذاری خارجی، ارز، دستمزد، صادرات و واردات، بانک، بیمه، اوراق بهادار، اعتبار، مالیاتها، رقابت، تولید، توزیع، مصرف و بسیاری از عرصه‌های دیگر اقتصادی فراهم می‌گردد.^۱ حقوق با وضع قواعد خود بر روابط انسانی تأثیر می‌گذارد. بر همین اساس، اقتصاددانان برای تبیین یک سیاست اقتصادی سودمند، توجه به نظام حقوقی و قواعد حاکم بر آن را توصیه می‌نمایند. مطالعات آنها نشانگر این واقعیت است که «وجود یک نظام حقوقی درآمد می‌تواند برای توسعه و پیشرفت اقتصادی بسیار موثر باشد».^۲ حقوق‌دانان نیز به نوبه خود بر این باورند که برای وضع و اجرای

۱. برنامه درسی جامع دوره کارشناسی ارشد حقوق اقتصادی، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۵، ص ۷.

۲. دکتر بداله دادگر، مولفها و ابعاد اساسی حقوق و اقتصاد، انتشارات پژوهشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس و نور علم، چاپ اول، ۱۳۸۹، ص ۱۳.

قوانین، به‌ویژه آنهایی که با فعالیت‌های اقتصادی ارتباط دارند، توجه به اصول، ضروریات و عوامل اقتصادی لازم است. حقوق‌دانان می‌دانند برای تدوین قواعد حقوقی در یک جامعه زنده و پویا، ضمن ضرورت اجتناب از نگاه تجریدی، داشتن نگرش ملموس و واقعی لازم است. همچنین آنها می‌دانند، برای وضع قواعد حقوقی، رعایت ملاحظات اقتصادی همانند: ملاحظات تاریخی، جامعه‌شناختی، فلسفی، روانشناختی و... از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

ارتباط نزدیک حقوق و اقتصاد موجبات پیدایش رشته «حقوق اقتصادی»^۱ را فراهم نموده است. امروز دیگر رشته‌های سستی حقوقی نمی‌توانند به تنهایی در برقراری نظم اجتماعی و ایجاد تعادل در روابط و به ویژه از نوع اقتصاد، آن موفق گردند. حقوق عمومی به واسطه محدود نمودن آزادی اقتصادی ایجاد خطر می‌نماید. حقوق خصوصی نیز قادر نخواهد بود در تمام حوزه‌ای فعالیت اقتصادی ایجاد نظم نماید. بر این اساس، اندیشه طرح رشته‌های کاربردی و میان‌رشته‌ای پا به میدان نهاده است. با این نگاه، نظم و سازمان - دید اجتماعی توسط رشته‌های کاربردی پایه‌ریزی می‌شود.

حقوق اقتصادی یکی از این رشته‌های کاربردی و میان‌رشته‌ای است. حقوق تجارت، حقوق مدنی، حقوق کار، حقوق اداری، حقوق مالیه و حقوق بین‌الملل عمومی و حقوق جزایی امور بازرگانی را محدوده این حقوق، به کار گرفته می‌شوند. حقوق اقتصادی، از آنجا موجود در حوزه‌های گوناگون حقوقی را در جهت ایجاد نظم اقتصادی به کار می‌گیرد.^۲ بدین ترتیب، حقوق اقتصادی، ابزار ایجاد نظم و تعادل در امور حقوقی و سیاست اقتصادی خواهد بود.

1. Droit économique

۲. دکتر محسن فرشاد یکتا، مفهوم حقوق اقتصادی در ایران، انتشارات مدرسه عالی بازرگانی، ۱۳۵۶، ص. ۱۰.

حقوق اقتصادی، بر مبنای نیازهای جدید اجتماعی و با توجه به کاربرد قواعد حقوقی شکل گرفته است. در این رشته حقوقی با دسته‌بندی قواعد حقوقی موجود و همچنین ایجاد قواعد حقوقی کاربردی، نظم، عدالت و تعادل در روابط اشخاص حقیقی و حقوقی برقرار می‌گردد. با این نگاه، حقوق اقتصادی، قواعد حقوقی دارای ماهیت عمومی، خصوصی و حتی کیفری را در عرصه ملی و بین‌المللی و حوزه‌های اقتصاد خرد و کلان به کار می‌گیرد و در صورت ضرورت، قواعد جدید با ماهیت‌های یادشده وضع می‌نماید.

حقوق اقتصادی، تمایل به وضع قواعد آمرانه، با نظم عمومی ارتباطی نزدیک داشته و قواعد آن در بسیاری از موارد دارای اوصاف قواعد حوزه حریم عمومی است. با وجود این، نمی‌توان تاثیر ابتکارات بخش خصوصی را در توسعه اقتصادی و سازمان بخشیدن به جامعه نادیده گرفت. با این نگاه، حقوق اقتصادی از حقوق خصوصی نیز تاثیر می‌پذیرد. حقوق اقتصادی، عامل اجرای تعادل در سیاست اقتصادی است. در این نگرش، نظام حقوقی ایده‌های جدید اقتصادی را درک کرده و ضمن نظم بخشیدن به روابط در این زمینه سعی بر ایجاد تعادل در روابط اقتصادی دارد.

حقوق اقتصادی در دامن نظام رومی - ژرمنی و در آن شکل گرفته است. برخلاف «اقتصاد حقوق» که یکی از شاخه‌های علم اقتصاد به شمار می‌آید، حقوق اقتصادی یک رشته کاملاً حقوقی است و به تفسیر، بررسی و نهایتاً وضع قواعد حقوقی مرتبط با فعالیت‌های اقتصادی می‌پردازد. این قواعد در رشته‌های حقوقی رقابت، مصرف، توزیع... مورد بررسی قرار می‌گیرند. در این بررسی، «حقوق اقتصادی» با ملاحظه داده‌های اقتصادی از اصول و موازین حقوقی جهت وضع قواعد برقراری

نظم، عدالت و تعادل نسبی بهره می‌جوید.^۱ به عبارت دیگر، «حقوق اقتصادی» نگاهی حقوقی به جنبه‌های اقتصادی روابط اجتماعی دارد.

در سال ۱۳۵۶ کتابی با عنوان «مفهوم حقوق اقتصادی در ایران» به قلم دکتر محسن فرشاد یکتا و با عنایت به حقوق فرانسه توسط انتشارات مدرسه عالی بازرگانی به چاپ رسید.^۲ به نظر می‌رسد این اقدام، اولین گام در جهت معرفی «حقوق اقتصادی» در ایران باشد. از سده دیگر، با توجه به ضرورت‌های اجتماعی پیش آمده، کتب، مقالات، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری متعددی نیز به زبان فارسی و مروری با اندیشه «حقوق اقتصادی» به رشته تحریر درآمد.^۳

1. Kirat, Economie du droit, Repères, La Decouverte, Paris, 1999.

۲. دکتر محسن فرشاد یکتا، «مفهوم حقوق اقتصادی در ایران»، انتشارات مدرسه عالی بازرگانی، ۱۳۵۶.

۳. محمدرضا شفتانی، بررسی تحلیلی تغییر اوضاع و احوال در قراردادهای پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، «شکاف»، حقوق دانشگاه شهید بهشتی، به راهنمایی دکتر سید محمود کاشانی، ۱۳۵۹. دومینیک کار، «تاریک زویارد، تیئوفیلوری، مباحثی از کتاب حقوق بین‌الملل اقتصادی، ترجمه دکتر محمد امامی تلامزی، چاپ اول، ناشر: واحد امور اقتصادی و بین‌المللی، ۱۳۶۷. علی حسین نجفی ابی‌دآبادی، بزمکاری و شرایط اقتصادی، مجله تحقیقات حقوقی، ش. ۹، بهار و تابستان ۱۳۷۰، از ص. ۲۱۷ تا ۲۳۰. علی درودی، بررسی مقررات دسیسه و تقلب در کسب و تجارت در قوانین ایران، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۰. فواد امام، حقوق سرمایه‌گذاری خارجی در ایران، چاپ اول، نشر یلدا، ۱۳۷۳. یوسف پاشائی، اندیشه‌های تعهد پولی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، به راهنمایی دکتر مهدی چیدی، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۴. دکتر حشمت‌الله سماواتی، مقدمه‌ای بر حقوق تجارت بازنشانی و نقش آن در سیاست‌گذاری و تنظیم بازار، انتشارات فردوسی، ۱۳۷۴. دکتر حسن - محسن - یار، مسئولیت مدنی سازندگان و فروشندگان کالا، نشر دادگستر، ۱۳۷۵. روان باسوررت، در پیرامون پولشویی (تظهير پول)، انتشارات کل پشتیبانی ناجا، چاپ اول، ۱۳۷۶. دکتر امیر حسین آبادی، تعادل اقتصادی در قرارداد، مجله تحقیقات حقوقی، ش. ۱۹-۲۰، بهار ۱۳۷۶ تا پائیز ۱۳۷۶، ص. ۱۹۵. دکتر امیر حسین آبادی، تعادل اقتصادی در قرارداد (تعادل قضائی)، مجله تحقیقات حقوقی، ش. ۲۱-۲۲، زمستان ۱۳۷۶ تا تابستان ۱۳۷۶، ص. ۱۲۱. علی یاسری، مقدمه‌ای بر مبانی کاربردی سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی، ش. ۳۸، مؤسسه عالی بانکداری ایران، ۱۳۷۷. عجم حسینی، عملیات بانکی بین‌المللی - ۱، ش. ۳، مؤسسه عالی بانکداری ایران، ۱۳۷۷. دکتر حمید برهانی، بانکداری و تامین مالی بین‌المللی، ش. ۴۶، مؤسسه عالی بانکداری ایران، ۱۳۷۹. مسعود مزینی، محمدحسن مهاجری تهران، عملیات بانکی بین‌المللی - ۲، ش. ۲۱، مؤسسه عالی بانکداری ایران، ۱۳۷۹. محبوب یسوری الکران، نظام حقوقی اوراق مشارکت، به

در مهر ماه ۱۳۸۳ ه. ش. دوره کارشناسی ارشد حقوق اقتصادی برای نخستین بار در دانشکده حقوق دانشگاه علامه طباطبائی و متعاقباً در سال ۱۳۸۵ ه. ش. در دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی راهاندازی شد. علاوه بر آن، رشته حقوق تجاری اقتصادی و بین‌المللی نیز در دانشگاه تهران ایجاد گردید. در نتیجه این اقدامات، جمهوری اسلامی ایران به کشور های دارای رشته «حقوق اقتصادی» پیوست. پس از تاسیس رشته بی‌بادشده، تالیف کتب و مقالات تخصصی در این حوزه و تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری مرتبط به حقوق انصاف افراد چشمگیری داشت.

پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۹. دکتر بهروز هادی رولز، سرمایه‌گذاری خارجی در ایران، تهران، نشر و پژوهش فرزانه، ۱۳۷۹. مرضیه اکرمی مقدم، بررسی تحلیلی معاهدات دو جانبه جلب و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی دکتر محمدجعفر قنبری، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۹. سنجهر بختیاری، مبانی، موانع و روش‌های حقوقی حمایت از سرمایه‌گذاری‌های تجاری - اقتصادی بین‌المللی، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۰. مجید شکوهی، حقوق رقابت بازرگانی در اتحادیه اروپا، نشر میزان، ۱۳۸۱. دکتر ناصر کاتوزیان، مسئولیت ناشی از عیب تولید، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۱. علی احمدی، جایگاه قانونی سازمان تعزیرات حکومتی در دادرسی و پیش‌گیری از جرائم اقتصادی، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، اسفند ۱۳۸۲. ابوالحسن شاکری، بررسی مسئولیت دادرسی عرضه‌کنندگان محصولات صنعتی. مجله نامه مفید، ش. ۴۰، سال نهم، بهمن و اسفند ۱۳۸۱، ص. ۱۹ تا ۳۹. شهرام محمدی، حمایت کیفری از حقوق مصرف‌کنندگان محصولات صنعتی در ایران، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۳. مجتبی همتی، بررسی و تحلیل حقوق اقتصادی و اجتماعی در نظام حقوقی اسلامی ایران از دیدگاه تئوری عدالت اجتماعی جان رولز، به راهنمایی دکتر محمد حسن زارعی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۳. دکتر محمد باقرزاده (ترجمه و تألیف)، جرائم اقتصادی و پولشویی در پیش‌نویس کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد مالی و سایر اسناد بین‌المللی، مجمع علمی و فرهنگی مجد، ۱۳۸۳. پروفسور آگنتاسن زایدل هوهن فلدن، حقوق بین‌الملل اقتصادی، چاپ سوم، ترجمه و تحقیق توسط دکتر سید قاسم زمانی، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش، ۱۳۸۴. فاطمه قناد، ابعاد کیفری حقوق تجارت الکترونیکی، رساله دکتری، به راهنمایی دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۵. مجتبی جعفری، مطالعه تطبیقی جرایم بورس و اوراق بهادار در حقوق جزای ایران و فرانسه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه امام صادق (ع)، مرداد ۱۳۸۶.

آشنایی با تجارب کشورهای پیش‌کسوت، دست‌مایه‌ای ارزشمند است تا از این طریق زمینه‌سازی مناسب در جهت آشنایی با رشته «حقوق اقتصادی» در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران صورت گیرد. در این رهگذر، نهادهای نوپا، هماهنگ با نیازهای بومی رشد کرده و به باروری خواهند نشست. بر این اساس، در سال ۱۳۷۵ ه. ش. اولین مقاله نگارنده بر مورد یکی از اساسی‌ترین مباحث حقوق مصرف، با عنوان: «مروری اجمالی بر نظریه تعهد به دادن اطلاعات در قرارداد از دیدگاه حقوق فرانسه» در دسترس علاقمندان قرار داده شد.^۱ رشته حقوق مصرف، از جمله رشته‌های کاربردی زیرمجموعه حقوق اقتصادی است. به دنبال آن، در سال ۱۳۷۶ ه. ش. مقاله دیگری با عنوان «راه حل حقوق فرانسه در مقابله با شروط تحمیلی در قراردادها» که معرف مبحث دیگری از این رشته حقوقی است، توسط نگارنده ترجمه گردید.^۲ در سال ۱۳۷۷ ه. ش. جهت آشنایی کلی با رشته حقوق مصرف نیز، مقاله‌ای با عنوان «معرفی حقوق مصرف با مقدمه‌ای از مترجم» به چاپ رسید.^۳

اقدامات علمی یادشده تا به امروز ادامه داشته و نتیجه آن به چاپ رسیدن پانزده مقاله (مستقل و مشترک) از نگارنده در این حوزه است. به منظور دسترسی آسان به این مقالات، با همکاری سرکار خانم شهرزاد حدادی، کارشناس ارشد حقوق اقتصادی و دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه شهید بهشتی و با حمایت مدیریت نشر انتشارات دراک، تمامی مقالات پیش‌گفته به ترتیب تاریخ چاپ در مجلات مربوط

۱. دکتر عباس قاسمی حامد، مروری اجمالی بر نظریه تعهد به دادن اطلاعات در قرارداد از دیدگاه حقوق فرانسه، مجله کانون وکلای، ش. ۱۰، ۱۳۷۵.

۲. پرفسور فیلیپ سیملر، ترجمه دکتر عباس قاسمی حامد، راه حل حقوق فرانسه در مقابله با شروط تحمیلی در قراردادها، مجله تحقیقات حقوقی، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ش. ۲۴-۲۳، ۱۳۷۷.

۳. پرفسور ژان کله اولو، معرفی حقوق مصرف با مقدمه‌ای از مترجم، ترجمه دکتر عباس قاسمی حامد، مجله حقوقی، دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران، ش. ۲۳، ۱۳۷۷.

به هر یک از آنها، در کتاب حاضر جمع‌آوری شد. باید اضافه نمود، به جهت ارتباط مفهومی مقاله «حقوق اقتصادی» با عنوان کتاب حاضر، مقاله یادشده برخلاف ترتیب تاریخی پیش گفته در مورد سایر مقالات، به عنوان اولین مقاله این مجموعه انتخاب شده است.

عباس قاسمی حامد

پائیز ۱۳۹۴

تهران